

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กและเยาวชนที่ละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์ และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์¹

ธวัชชัย เชี่ยวน้อย²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กและเยาวชนที่ละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี รวมถึงสาเหตุของปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กและเยาวชน เนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้การเผยแพร่และเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ สะดวกรวดเร็ว เพียงแค่ใช้ Internet ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดง ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจาก เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความนิยม อีกทั้ง ค่าตอบแทนหรือรายได้จากการเก็บค่าสมาชิกต่าง ๆ เป็นแรงจูงใจสำคัญ และการกระทำความผิดในระบบออนไลน์ยากต่อการตรวจสอบและควบคุม อีกทั้ง ผู้กระทำความผิดยังพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยการอ้างข้อยกเว้นต่าง ๆ ขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อมิให้ตนต้องรับผิด ด้วยวุฒิภาวะ อายุ และประสบการณ์ หรืออาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้ง่าย ส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและได้ข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน และรูปแบบการละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ จากการศึกษารื่องความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้กำหนดนิยามคำว่า “เด็กและเยาวชน” เอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาจากคำนิยามตามกฎหมายต่าง ๆ และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พอจะสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในช่วงอายุไม่เกิน 18 ปี ใช้เกณฑ์อายุเป็นตัวกำหนด และปัจจุบันการดำเนินคดีบางประเภทกับเด็กและเยาวชนมีการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายและนิยามไว้ว่า “เด็ก” คือ บุคคลอายุยังไม่

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กและเยาวชนที่ละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” คือ บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ กฎหมายดังกล่าวบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับกับการดำเนินคดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ และไม่ได้มีประเด็นการตีความแต่อย่างใด จึงสามารถนำเทียบเคียงและให้ความหมายนิยาม “เด็กและเยาวชน” ในคดีลิขสิทธิ์ได้

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงเป็น ความรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา แต่กฎหมายลิขสิทธิ์มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากความผิดฐานอื่น ๆ เพียงแต่ผู้กระทำได้ลงมือการทําย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ตาม มาตรา 27 หรือมาตรา 44 45 และเป็นลักษณะการกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามมาตรา 15 หรือนักแสดง การกระทำนั้นก็เป็นความผิดแล้ว ซึ่งผู้กระทำไม่ต้องมีเจตนาหรือจงใจกระทำความผิด เหมือนกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาแต่อย่างใด และการกระทำที่เป็น ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดง การกระทำนั้น ไม่ต้องเหมือนหรือคล้ายกับตัวต้นฉบับงาน อันมีลิขสิทธิ์ หรือการแสดงแต่อย่างใด เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองไปถึงการดัดแปลงงานผลงานด้วย

อีกทั้งในส่วนของการกำหนดความรับผิด ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดความผิด และบทกำหนดโทษกับผู้กระทำไว้ในลักษณะโดยกว้าง และบังคับกับผู้กระทำความผิดทุกกลุ่มบุคคลใน ลักษณะมาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดความรับผิดไว้ในมาตรา 69 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาท ถึงสองแสนบาท ถ้าการกระทำความผิดเป็นการกระทำเพื่อการค้า ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถือว่าเป็นอัตราโทษที่กำหนดไว้ค่อนข้าง สูง ซึ่งเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดบทลงโทษ อาจทำให้เกิดความไม่เหมาะสมขึ้นได้ กับกลุ่ม ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่หย่อนความสามารถและอ่อนด้วยประสบการณ์

ในประเด็นเรื่องรูปแบบการละเมิด จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันผลงานมีหลายรูปแบบไม่ได้ใช้ชื่อ เพียงคำว่า งานภาพยนตร์ แต่ยังมี หนังสือ นวนิยาย ละคร ซีรีส์ หรือชื่ออื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป แต่เมื่อ พิจารณาทนนิยามของคำว่า งานภาพยนตร์ (Cinematographic Works) ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 แล้ว ไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างไรหากประกอบไปด้วยภาพและหรือเสียง และมีการดำเนินเรื่องราว มีตัวละคร สามารถนำออกฉายต่อเนื่องได้อย่างงานภาพยนตร์ ก็อยู่ในความหมายตามบทนิยามดังกล่าวแล้ว และลักษณะรูปแบบการละเมิดบนสื่อออนไลน์ กฎหมายลิขสิทธิ์ในปัจจุบันก็ให้คำนิยามความหมายและใช้ บังคับครอบคลุมถึงการกระทำความผิดได้ทุกรูปแบบอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาในส่วนของความไม่ชัดเจนใน เรื่อง คำว่า “สาธารณชน” ต้องแค่ไหน เพียงใด

ในส่วนรูปแบบการละเมิดสิทธินักแสดงนั้น จากการศึกษาพบว่า นิยามคำว่า นักแสดง ตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ให้นิยามไว้กว้างและไม่ชัดเจน อีกทั้งแนวคำพิพากษาของไทยก็ ยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน เกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย ผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้ที่ได้รับการ

คุ้มครองในฐานะนักแสดงน่าจะจำกัดอยู่ที่“ ศิลปิน” (Artists) คือ เป็นผู้แสดงที่เกี่ยวกับศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง ซึ่งสามารถแสดงสื่อความหมายได้ด้วยคำพูด เสียงร้อง หรือท่าทาง กล่าวคือ ต้องเป็นลักษณะ“การแสดง” นั้นเอง และในส่วนของรูปแบบการละเมิด ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 44 และมาตรา 45 ได้กำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธินักแสดง ไว้ครอบคลุมถึงรูปแบบของการกระทำและเพียงพอในการปรับใช้กับข้อเท็จจริงในปัจจุบันแล้ว

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการอ้างข้อยกเว้นความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการการละเมิดบนสื่อออนไลน์นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบการแชร์ข้อมูลหรือการ Upload งาน ภาพยนตร์หรือการแสดงของนักแสดงลงในสื่อออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Facebook YouTube Line หรือ เว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นรูปแบบการทำซ้ำและการนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งเป็นลักษณะการกระทำ ความผิดตามมาตรา 28 มาตรา 44 และมาตรา 45 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หากเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือครอบครัว และไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือนักแสดง ก็สามารถอ้างข้อยกเว้นได้ตามมาตรา 32 แต่ก็มีประเด็นในส่วนของการแชร์หรือส่งต่อไปยัง Facebook ส่วนตัว หรือ Line กลุ่ม ที่มีจำนวนสมาชิกหรือผู้ติดตามที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัวที่อยู่ในความหมายของสาธารณชน อาจจะเป็นการกระทำที่เป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์และกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือนักแสดงเกินสมควรได้ หากงาน ภาพยนตร์หรือการแสดงเป็นเรื่องเฉพาะจำกัดการเข้าถึงข้อมูลหรือต้องมีการซื้อบัตรในการรับชม จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป อีกทั้งการกระทำความผิดตามมาตรา 28/1 ยังกำหนดให้ไม่สามารถอ้างข้อยกเว้นได้อีกด้วย

นอกจากนี้กลุ่มผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ถือว่ายังอ่อนด้อยประสบการณ์ ด้วยอายุ วุฒิภาวะ และความสามารถ แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้มองที่เจตนา และไม่สามารถอ้างความไม่รู้กฎหมายได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาก็นำหลักความไม่รู้องค์ประกอบความผิด หลักความสุจริต นำมาประกอบในการพิจารณาใช้เป็นเหตุยกเว้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษได้ตามดุลพินิจ รวมถึงในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนศาลกำหนดความรับผิดชอบตามช่วงอายุ โดยนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 ที่บัญญัติไว้ว่า เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ มาใช้บังคับเพื่อการลงโทษให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้กระทำความผิดและนำวิธีการสำหรับเด็กมาใช้บังคับอีกด้วย

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองการละเมิด และบทกำหนดโทษของบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบกับเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นมาตรการคุ้มครองการละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ของประเทศไทยในกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ คือ มาตรา 32/3 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 มีปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งสาเหตุ เนื่องจาก เจ้าของ

ลิขสิทธิ์จะต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเองหรือผ่านเจ้าพนักงานหน้าที่ พร้อมทั้งแสดงหลักฐานต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ อีกทั้ง ยังกำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทำให้ในกรณีที่ผู้ละเมิดลิขสิทธิ์มีถิ่นที่อยู่หรือที่ตั้งออนไลน์หรือย้ายเซิร์ฟเวอร์ไปยังต่างประเทศ ผู้ร้องไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขในการนำผู้ละเมิดลิขสิทธิ์มาฟ้องศาลได้ภายในกำหนดระยะเวลา อีกทั้งคำสั่งของศาลไทยก็อาจใช้บังคับกับต่างประเทศได้ยากอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการ Notice and Takedown ไปที่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider : ISP) โดยตรง ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า Digital Millennium Copyright Act 1998 โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการทางศาลที่ต้องใช้ระยะเวลา ช่วยให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์บนสื่อออนไลน์ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในประเด็นบทกำหนดโทษของบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบกับเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่า ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบของบุคคลผู้ร่วมรับผิดชอบกับเด็กและเยาวชนไว้ แต่ได้กำหนดโทษของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ผู้ดูแล นายจ้าง ผู้ว่าจ้าง ผู้ที่ใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดไว้ในกฎหมายอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศสามารถนำกฎหมายเหล่านั้นมาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 ส่วนเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือนักแสดงนั้น หากเป็นผู้ร่วมหรือก่อให้เกิดผู้อื่นละเมิดงานของตนเอง ไม่ได้อยู่ในฐานะผู้เสียหายโดยนิตินัย หรือผู้เสียหายที่แท้จริง จึงไม่มีบทกำหนดความรับผิดไว้

ประการสุดท้าย ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีและบังคับคดีตามคำพิพากษา จากการศึกษาพบว่า เมื่อกำหนดให้ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงเป็นความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา จึงเกิดปัญหาในส่วนของการดำเนินคดีซึ่งผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีจะแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ผู้เสียหายและพนักงานอัยการ และปัจจุบันก็สามารถดำเนินคดีได้ทั้งสองช่องทางขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้เสียหาย แต่ก็มีปัญหาในส่วนของการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน เนื่องจากตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 กำหนดไว้ว่า คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยกำหนดไว้กว้างและไม่ชัดเจน ซึ่งคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวได้แก่ (1) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด...(5) คดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 10 จึงเกิดปัญหาในการตีความ ในปัจจุบันหากผู้เสียหายดำเนินคดีผ่านพนักงานอัยการก็จะมีภาระยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ส่งผลต่อการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดร่วมกันแต่อายุต่างกันอาจจะถูกฟ้องคนละศาล ซึ่งปกติควรรวมการพิจารณาไปด้วยกัน เนื่องจากลักษณะคดีเดียวกัน อีกทั้งหากเป็นการดำเนินคดีทางแพ่งก็ต้องยื่นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญา ฯ เกิดเป็นเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม ก็ย่อมทำให้เกิดปัญหาด้านการพิจารณาคดี เนื่องจากแต่ละศาลขั้นตอนและวิธีการที่แตกต่างกัน แม้ทั้งสองศาลจะมีองค์ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบเหมือนกัน แต่คุณสมบัติมีความแตกต่างกัน โดยศาลทรัพย์สินทางปัญญา ฯ ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ ส่วนโดยศาลเยาวชน ฯ ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะต้องเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวและเด็ก ส่งผลต่อการตัดสินคดีและใช้ดุลพินิจได้ ซึ่งเห็นได้ว่าลักษณะคดีลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดงนั้น วัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและการลงโทษผู้กระทำความผิดแตกต่างจากคดีทั่วไป และข้อเท็จจริงมีความยุ่งยาก ซับซ้อน จึงกำหนดเป็นคดีพิเศษอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญา ฯ ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษ การดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ฯ น่าจะเกิดความเหมาะสมกว่า อีกทั้ง สามารถนำวิธีการพิจารณาคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมาใช้บังคับได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อด้านการบังคับคดีตามคำพิพากษาอีกด้วย เนื่องจากหากดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวศาลนำบทกำหนดโทษในทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 มาลงโทษกับผู้กระทำความผิด และใช้วิธีการสำหรับเด็กมาใช้ ทำให้ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่ต้องรับโทษหรือชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อให้เด็กแก้ไขและปรับปรุงตัวเป็นคนดี ซึ่งต่างกับการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา หากเป็นการยื่นฟ้องที่มีคำบังคับทั้งในส่วนทางแพ่งและทางอาญามาด้วยศาลก็สามารถที่จะพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ทั้งในส่วนของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งและโทษทางอาญาได้ รวมถึงเรียกร้องผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนร่วมรับผิดชอบได้ รวมถึงการบังคับคดีกับทรัพย์สินของจำเลยเป็นตัวแทนตามมาตรา 274 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อีกด้วย ส่งผลให้ผู้เสียหายหรือเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายได้มากกว่าการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

จากการศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กและเยาวชนที่ละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ

ประการแรก ในส่วนของความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน และรูปแบบการละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ เนื่องจาก การกำหนดความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิทธินักแสดงเป็นทั้งความผิดทางแพ่งและทางอาญา และกฎหมายไม่ได้กำหนดแยกความรับผิดชอบไว้โดยเฉพาะอาจส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจและลงโทษผู้กระทำความผิดได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ควรแก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1) กำหนดคำนิยามเพิ่มเติมในมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 คำว่า “เด็กและเยาวชน” โดยให้ความหมายและนิยามว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ยึดตามหลักพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นอกจากนี้ในส่วนของรูปแบบการกระทำความผิดบนสื่อออนไลน์ส่วนใหญ่จะเป็นการเผยแพร่ไปยัง Application ต่าง ๆ เข้าข่ายการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 แต่ก็เกิดการตีความคำว่า “สาธารณชน” ว่าแคไหน เพียงใด จึงควรเพิ่มเติมความหมายและหลักเกณฑ์เพิ่มเติม เช่น การกำหนดจำนวนไม่เกิน 10 คน เพื่อลดปัญหาการตีความและโต้แย้งดุลพินิจของศาล และในส่วนของนิยามคำว่า “นักแสดง” ก่อนข้างให้ความหมายไว้กว้างและไม่ชัดเจน อีกทั้ง แนวคำพิพากษาศาลฎีกายังขัดแย้งกัน ควรกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมโดยผู้ที่ได้รับการคุ้มครองในฐานะนักแสดงน่าจะจำกัดอยู่ที่ “ศิลปิน” (Artists) คือ เป็นผู้แสดงที่เกี่ยวกับศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง ซึ่งสามารถแสดงสื่อความหมายได้ด้วยคำพูด เสียงร้อง หรือท่าทาง กล่าวคือ ต้องเป็นลักษณะ “การแสดง” นั้นเอง

2) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 69 ในส่วนของโทษทางอาญาใช้บังคับกับทุกกลุ่มบุคคล เพื่อความเหมาะสมและลดปัญหาในการโต้แย้งการใช้ดุลพินิจ ควรกำหนดเพิ่มเติมในส่วนของเด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ โดยยึดหลักตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 และควรกำหนดให้ศาลนำหลักเกณฑ์วิธีการสำหรับเด็กมาใช้บังคับได้ โดยอนุโลม อีกทั้ง ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในมาตรา 28/1 ให้เกิดการบังคับใช้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน อาจจะเป็นการกำหนดช่วงอายุของเด็กและเยาวชนเพิ่มเติมเข้าไป ยกตัวอย่างเช่น หากเป็นการกระทำของเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี สามารถอ้างข้อยกเว้นดังกล่าวได้

ประการที่สอง ในส่วนของการอ้างข้อยกเว้นความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชน เมื่อพิจารณาที่ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว ยังอ่อนทั้งอายุและประสบการณ์ อาจจะกระทำความผิดไปโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงหรือไม่ มีเจตนา บางครั้งอาจจะถูกหลอกลวงหรือถูกผู้อื่นใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้ บางครั้งอาจจะอ้างข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 ไม่ได้ แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัวก็ตาม หากลักษณะการกระทำเป็นการเผยแพร่ต่อสาธารณชนที่เป็นขัดต่อการแสวงหาประโยชน์หรือกระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือนักแสดงเกินสมควร นอกจากนี้ มาตรา 28/1 ยังกำหนดว่าไม่สามารถอ้างข้อยกเว้นได้ ในกรณีการกระทำละเมิดจากการบันทึกในโรงภาพยนตร์ เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อยกเว้น เช่น มาตรา 32/10 การกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทำละเมิดที่เกิดจากการกระทำของเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี หากมิใช่เพื่อมุ่งต่อการหากำไร ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ รวมถึงการบันทึกงานภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ด้วย และให้นำหลักความไม่รู้ข้อเท็จจริงหรือองค์ประกอบความผิด หลักสุจริต รวมถึงการกำหนดโทษตามช่วงอายุมาพิจารณาและใช้เป็นเหตุยกเว้นโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษได้

ประการที่สาม ในส่วนของมาตรการคุ้มครองการละเมิด และบทกำหนดโทษของบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบกับเด็กและเยาวชน ปัจจุบันประเด็นมาตรการคุ้มครองการละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธินักแสดงบนสื่อออนไลน์ของประเทศไทย ยังปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก ไม่สามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพ เห็นควรให้การแก้ไขมาตรา 32/3 โดยเพิ่มวิธีการ Notice and Takedown ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า Digital Millennium Copyright Act 1998 เข้ามาอำนวยความสะดวก เพื่อให้มาตรการตามกฎหมายไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนประเด็นบทกำหนดโทษของบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบกับเด็กและเยาวชนสามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา มาบังคับใช้ได้โดยอนุโลมอยู่แล้ว

ประการสุดท้าย ในส่วนของการดำเนินคดีและบังคับคดีตามคำพิพากษากับเด็กและเยาวชน เมื่อกำหนดความผิดเป็นทั้งทางแพ่งและทางอาญา จึงเกิดปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาล หากเป็นคดีแพ่งอำนาจอยู่ในการพิจารณาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แต่หากเป็นการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 กำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ส่งผลในส่วนขั้นตอน วิธีการ และความชำนาญทางด้านคดีของผู้พิพากษา และหากเป็นการยื่นฟ้องผู้กระทำความผิดร่วมกันแต่อายุต่างกัน คดีก็จะถูกพิจารณาคนละศาล ซึ่งปกติควรพิจารณาไปด้วยกัน แต่เพื่อความเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินคดีที่เป็นความผิดอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัวนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้แทนการลงโทษเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้กระทำความผิด มิได้มุ่งที่จะลงโทษแต่ให้ออกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมีความเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนมากกว่า

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ก็สามารถฟ้องเด็กและเยาวชนต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้เช่นกัน โดยยื่นฟ้องและมีคำขอบังคับในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 การดำเนินคดีทั้งสองทางถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายใช้สิทธิให้เหมาะสมกับตน

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2528.

ไชยยศ เหมะรัชตะอง. **ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2550.

ธานี วรภัทร์. **หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

รัชชัย ศุภพลศิริ. กฎหมายลิขสิทธิ์พร้อมด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 3, 4. กรุงเทพมหานคร: 2537.

พยนต์์ สินธุนาวา. การศึกษาเรื่องการสืบเสาะและพินิจเชิงเปรียบเทียบเอกสารประกอบผลงาน กรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กระทรวงยุติธรรม, 2555.

วัชรพงษ์ พรสกุลศักดิ์. การละเมิดลิขสิทธิ์ของการให้บริการร้านอินเทอร์เน็ตกรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2553.

สุมาลี วงษ์วิฑิต. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชากฎหมายลิขสิทธิ์ชั้นสูง (LAW 6701) ปริญญาโทสาขากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ., กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ม.รามคำแหง, 2561.

อรอุมา วชิรประดิษฐพร. (2555). สาเหตุการทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 8.